

فصل سوم

درس هفتم: تاریخ ادبیات فارسی قرن چهاردهم (دوره معاصر و انقلاب اسلامی)

خود ارزیابی

درس هشتم: اختیارات شاعری (۲): وزنی

خود ارزیابی

درس نهم: اغراق، ایهام و ایهام تناسب

خود ارزیابی

❖ کارگاه تحلیل فصل سوم

◇ درس هفتم: تاریخ ادبیات فارسی قرن چهاردهم (دوره معاصر و انقلاب اسلامی)

الف) دوره معاصر تا انقلاب اسلامی

منظور از ادبیات معاصر چیست؟ (زیرش خط بکشید...)

منظور از ادبیات معاصر آثار ادبی هستند که پس از مشروطیت پدید آمده اند. با آغاز قرن بیستم میلادی، تجدد و نوگرایی در ابعاد مختلف زندگی ایرانیان به وجود آمد. هم زمان با این تحولات، شعر و نثر فارسی نیز از آن بی نصیب نماند. درحقیقت پیدایش شعر معاصر ایران و گسترش آن، با رویدادهایی مانند انقلاب مشروطیت، پایان سلسله قاجار و سلطنت رضاشاه همراه بود. رضاخان پس از به قدرت رسیدن، مدرن کردن همه ابعاد جامعه را سرلوحه برنامه هایش قرار داد؛ اما وی این تحولات را با استبداد و ارباب (ترساندن) آزادی خواهان همراه کرد. در ادبیات دوره معاصر، نوآوری ها، اندیشه های باستان گرا و گاهی گرایش به شعرهای ترجمه ای مورد توجه قرار گرفت. رضا شاه در شهریور ۱۳۲۰، هم زمان با جنگ جهانی دوم، تحت فشار کشور های سلطه گر از سلطنت برکنار و پسرش محمدرضا جانشین او شد. محمدرضا در آغاز کوشید تا با آزادی های نسبی سیاسی و اجتماعی، نظر روشن فکران را به خود جلب کند که این آزادی موقت، تا حدودی موجب گسترش و تثبیت ادبیات شد؛ هرچند پس از آن، رفتارها و سیاست های نادرست او، موجب انزوای برخی روشن فکران شد.

تغییرات شعر و نثر را در دوره ی ادبیات معاصر دسته بندی کن:

چه عاملی باعث انزوای روشن فکران در دوره معاصر شد؟

✎ شعر دوره معاصر

شعر دوره ی معاصر را بیشتر با عنوان « شعر نو » می شناسیم؟

پیشگامان شعر نو چه کسانی هستند؟

نیماییست و چه تحولی در شعر ایجاد کرد؟

شعر دوره معاصر را بیشتر با عنوان «شعر نو» می شناسیم. در این دوره ابتدا تقی رفعت افرادی مانند بانو شمس کسمایی، ابوالقاسم لاهوتی، جعفر خامنه ای و در نهایت نیما یوشیج تلاش هایی در تغییر شعر فارسی از نظر قالب و محتوا داشتند که آنها را پیشگامان شعر نو خوانده اند. تصرف نیما در ماهیت شعر قدیم و ارائه ماهیتی نو از آن، به تغییر در قالب و ویژگی های سخن شاعران قدیم انجامید. او زبان، تخیل، احساس، معنی، فرم و ساختار شعر را متحول کرد. اگر چه ادبیات دوره معاصر را از زمان مشروطه تا زمان ما دانسته اند، اما بهتر است شروع واقعی شعر نو را از سال ۱۳۰۰ یعنی اندکی پیش از به سلطنت رسیدن رضاخان بدانیم. شعر فارسی را در دوره معاصر تا سال ۱۳۵۷ می توان متناسب با رویدادهای سیاسی اجتماعی در چهار دوره بررسی کرد:

چهار دوره شعر فارسی را در دوره معاصر تا سال ۱۳۵۷ متناسب با رویدادهای سیاسی، اجتماعی بررسی کنید:

❖ **دوره اول: دوره سلطنت رضاخان** (سال ۱۳۰۴ تا شهریور ۱۳۲۰) را دوره درخشش نیما و جدال بر سر شعر کهنه و نو می دانند. در یک کلام:

❖ **دوره دوم: از آغاز حکومت محمدرضا تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲**، فضای سیاسی آزاد تری نسبت به دوره قبل بر ایران حاکم بود. در این دوره اشعار نیما و دیگر نوگرایان در برخی نشریات مانند روزگار نو و سخن منتشر می شد. مهم ترین حادثه ادبی این سال ها، تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران ایران در تیرماه ۱۳۲۵ بود که نیما در آنجا شعر «آی آدم ها» را خواند و پس از آن شیوه نیما در کنار شعر سنتی رواج یافت. در چند جمله کوتاه:

❖ **دوره سوم: از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲**، تحولاتی در جامعه ایرانی اتفاق افتاد و بار دیگر استبداد حاکم شد. در این دوره «شعر نو تغزلی» که از دوره قبل شروع شده بود، به تدریج راه خود را ادامه داد؛ به ویژه که از طرف حکومت نیز تقویت شد و در دهه ۱۳۲۰ و اوایل ۱۳۳۰، از گسترده ترین جریان های زمان خود شد. پس از وقایع کودتای ۲۸ مرداد، نوعی سرخوردگی و یأس در میان روشنفکران و شعرا پیدا شد و جریان سمبولیسم اجتماعی یا شعر نو حماسی نیز رواج یافت. شاعران این جریان بیشتر به مسائل سیاسی و اجتماعی و مشکلات و آرمان های مردم توجه دارند.